

ВИКОРИСТАННЯ МАЙСТЕР-КЛАСІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ЗАВДАНЬ

USE OF MASTER CLASSES IN THE IMPLEMENTATION OF EDUCATIONAL TASKS

Стаття присвячена обґрунтуванню ролі майстер-класів у подоланні суперечностей, що виникли в освітній галузі, зокрема між прискореним прогресом технологій і недостатнім усвідомленням суспільством значимості фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти; між докорінними змінами у структурі ринку праці та недостатньою обізнаністю молоді щодо тенденцій розвитку певних галузей; пріоритетами у вимогах до конкурентоспроможності педагогічних працівників і рівнем готовності педагогічних працівників до сприйняття та реалізації освітніх реформ; потребою у поліпшенні якості освіти та неспроможністю певної частини педагогічних працівників і здобувачів педагогічної освіти до опанування та практичного використання новітніх методик (технологій) навчання, виховання та розвитку. Розкривається сутність майстер-класу як методу навчання та конкретного заняття з удосконалення практичної майстерності, що проводиться фахівцем у певній галузі творчої діяльності, зокрема педагогічної. Висвітлюються нормативно-правові засади організації та проведення майстер-класів у досягненні очікуваних результатів. Обґрунтовуються основні провідні цілі та завдання використання майстер-класів у закладах вищої освіти, як-то: популяризація фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти; профорієнтаційна робота; створення акмеологічного простору для представників педагогічної спільноти та здобувачів освіти; реалізація творчого потенціалу науково-педагогічних і педагогічних працівників факультету. Наводяться приклади впровадження майстер-класів з інформаційно-цифрових, мистецьких і педагогічних технологій у практику закладів вищої освіти за участю викладачів і здобувачів вищої освіти, вчителів та учнів закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: майстер-клас, заклад вищої освіти, популяризація, профорієнтаційна робота, акмеологічний простір.

The article is devoted to substantiating the role of master classes in overcoming the contradictions that have arisen in the field of education. In particular, between the accelerated progress of technology and the lack of public awareness of the importance of physical and mathematical, computer and technological education; between radical changes in the structure of the labor market and insufficient awareness of young people about the development trends of certain industries; priorities in the requirements for the competitiveness of teachers and the level of readiness of teachers to accept and implement educational reforms; the need to improve the quality of education and the inability of a certain part of teachers and students of pedagogical education to master and practice the latest methods (technologies) of teaching, education and development. The essence of a master class as a teaching method and a specific lesson to improve practical skills, conducted by a specialist in a certain field of creative activity, in particular pedagogical, is revealed. The normative-legal bases of the organization and carrying out of master-classes in achievement of expected results are covered. The main leading goals and objectives of the use of master classes in higher education institutions are substantiated, such as: popularization of physical and mathematical, computer and technological education; career guidance work; creation of acmeological space for representatives of the pedagogical community and students; realization of creative potential of scientific-pedagogical and pedagogical workers of the faculty. Examples of the introduction of master classes on information-digital, art and pedagogical technologies into the practice of higher education institutions with the participation of teachers and applicants for higher education, teachers and students of general secondary education are given.

Key words: master class, institution of higher education, popularization, career guidance work, acmeological space.

УДК 37.011.33:005.963.5
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/40.34>

Кривильова О.А.,

докт. пед. наук,
доцент кафедри професійної освіти,
трудового навчання та технологій
Бердянського державного
педагогічного університету

Голік О.Б.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки
Бердянського державного
педагогічного університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, що зумовлено, по-перше, тенденціями її розвитку, започаткованими в Указі Президента про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. (2013); по-друге, низкою державних нормативно-правових документів, у яких задекларовано вимоги до професійно-педагогічної діяльності й особистості викладача нової генерації – закон «Про освіту» (2017), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018), професійні стандарти на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» (2021) і «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2020).

З огляду на тенденції розвитку системи освіти та її сучасну практику встановлено суперечності, що виникли між: прискореним прогресом техноло-

гій і недостатнім усвідомленням суспільством значимості фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти; докорінними змінами у структурі ринку праці та недостатньою обізнаністю молоді щодо тенденцій розвитку певних галузей; пріоритетами у вимогах до конкурентоспроможності педагогічних працівників і рівнем готовності педагогічних працівників до сприйняття та реалізації освітніх реформ; потребою в поліпшенні якості освіти та неспроможністю певної частини педагогічних працівників і здобувачів педагогічної освіти до опанування та практичного використання новітніх методик (технологій) навчання, виховання та розвитку.

Виявлені суперечності потребують пошуку шляхів покращення якості підготовки педагогічних працівників і залучення до здобуття педагогічної професії випускників закладів загальної середньої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Згідно із концепцією розвитку педагогічної освіти успішна професійна діяльність педагогічного працівника вимагає безперервного навчання в умовах динамічних змін і здатності адаптуватися до них. Професійний розвиток спрямований на реалізацію педагогічним працівником себе як особистості. Прагнення до самовдосконалення та самоосвіта є важливими чинниками професійного зростання педагога, що забезпечують розширення його професійних можливостей, пізнавальних інтересів і формування творчої індивідуальності. Ця діяльність, яка має бути постійною та систематичною, нерозривно пов'язана із професійним зростанням і підвищенням рівня педагогічної майстерності [5, с. 17].

Орієнтовний опис професійних компетентностей вчителя відповідно до кваліфікаційних категорій педагогічних працівників містить вимоги до спеціаліста вищої категорії, котрий має бути здатним надавати рекомендації іншим вчителям, здійснювати їхнє навчання (майстер-класи, семінари тощо) щодо застосування методик і технологій розвитку в учнів критичного мислення з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей [7, с. 30].

Опис професійних кваліфікацій викладачів закладу вищої освіти відповідно до посад містить вимоги до доцентів і професорів, які мають постійно демонструвати досягнення у своєму професійному розвитку, інноваційність і лідерство у професійній діяльності, а також надавати підтримку іншим викладачам щодо їхнього професійного вдосконалення та мотивувати студентів до навчання [6, с. 16].

Реалізація освітніх завдань можлива завдяки широкому використанню майстер-класів в умовах закладу вищої освіти. Майстер-клас (від англійського *masterclass: master* – кращий у якій-небудь сфері + *class* – заняття, урок) розуміється як показове заняття чи система занять переважно досвідченого фахівця, котрий має довершені навички у певній галузі мистецтва, освіти чи науки, спорту, виробництва тощо, або демонстрація високої майстерності у якійсь справі [8]; інноваційна форма узагальнення, поширення і передачі перспективного педагогічного досвіду [3]; ефективна форма передачі знань і вмінь, обміну досвідом навчання і виховання, центральною ланкою якої є демонстрація оригінальних методів освоєння певного змісту за активної ролі всіх учасників заняття. Майстер-клас відрізняється від звичайного (типового) семінару тим, що під час майстер-класу провідний спеціаліст розповідає і, що ще більш важливо, показує, як застосовувати на практиці нову технологію або метод. Головний принцип майстер-класу: «Я знаю, як це робити. Я навчу вас» [2].

Розуміння майстер-класу пов'язується з майстерністю фахівця у певній галузі, що характеризується як умілість, вправність, висока якість виконаної роботи, досконалість [9, с. 600]; комплекс

якостей особистості, який забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності [11].

Майстерність зазвичай розкривається в ефективній діяльності людини. Саме таким чином майстерність розуміється і трактується у педагогіці. Існує чимало визначень педагогічної майстерності: комплекс властивостей особистості педагога, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі [10]; характеристика високого рівня педагогічної діяльності [1, с. 251]; інтегративна система, яка проявляється у виробленні із досвідом новий якості професійно-педагогічної дії, у найвищому рівні оволодіння професійно-педагогічною діяльністю; набутому компетентнісному досвіді (соціальному, особистісному, професійному); особистості вчителя-словесника, його акмеологічних інваріантів, тобто професійно-особистісних якостях, здібностях, властивостях, потенційних ресурсах, професійно-педагогічних ціннісних орієнтаціях; організації гармонійного комунікативно-ситуативному простору, що полягає у професійно-педагогічній взаємодії з усіма суб'єктами навчально-виховного процесу; акмеологічній спрямованості професійно-особистісного самотворення, самоактуалізації та самовдосконалення [3] та ін.

Дійсно, ззовні майстерність виявляється в успішному розв'язанні різноманітних педагогічних завдань, високому рівні організації освітнього процесу, але суть її – у якостях особистості педагога, які породжують цю діяльність і забезпечують її успішність [4, с. 7]

Основні завдання майстер-класу: поширення і передача інноваційного педагогічного досвіду (авторських методик, персонал-технологій, ефективних форм професійно-педагогічної діяльності) у практичну діяльність учасників із метою вдосконалення освітнього процесу, підвищення його результативності та якості шляхом прямого і коментованого показу послідовності дій, методів, прийомів і форм педагогічної діяльності; рефлексія (осмислення й усвідомлення) власного рівня педагогічної майстерності; підвищення професійно-педагогічної компетентності та компетенцій, творчості всіх учасників шляхом формування мотивації до неперервної освіти протягом життя; вироблення нової якості професійно-педагогічної дії; формування індивідуального творчого стилю професійно-педагогічної діяльності тощо [3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання реалізації майстер-класів в освітньому процесі закладів вищої освіти залишається актуальним для сьогодення та потребує адаптації до новітніх вимог.

Мета статті – висвітлити досвід використання майстер-класів у реалізації освітніх завдань вищої педагогічної школи.

Виклад основного матеріалу. Досвід впровадження майстер-класів в освітню діяльність

Бердянського державного педагогічного університету на базі факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти.

Провідними цілями та завданнями майстер-класів є:

По-перше, популяризація фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти, що передбачає:

- розповсюдження інформації про інноваційні тенденції розвитку науки і техніки;

- роз'яснення цілей і завдань вищої освіти стосовно конкретної галузі знань;

- виклад наукового знання у сучасній і доступній формі для представників різноманітних вікових категорій, особливо молоді, які мають певний рівень підготовленості для отримання такої інформації;

- поширення досвіду практичної діяльності.

По-друге, профорієнтаційна робота, котра передбачає:

- сприяння позитивному ставленню до фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти;

- надання додаткової інформації про особливості та можливості конкретної спеціальності;

- допомогу у визначенні схильностей, інтересів, усвідомлення професійного вибору на основі творчої взаємодії.

По-третє, створення акмеологічного простору для представників педагогічної спільноти та здобувачів освіти, що вимагає:

- визначення акмеологічного потенціалу змісту майстер-класів, що відповідатиме новим професійним вимогам і сприятиме професійному розвитку;

- формулювання очікуваних результатів на основі професійних стандартів або освітньо-професійних програм;

- вибір підходів до організації та проведення майстер-класів із урахуванням акмеологічного впливу та супроводу.

По-четверте, реалізація творчого потенціалу науково-педагогічних і педагогічних працівників факультету, що включає:

- підтримку творчої ініціативи з боку керівництва та членів кафедр;

- забезпечення матеріально-технічними ресурсами;

- можливість отримання необхідної інформації;

- створення емоційно комфортних умов професійної діяльності.

Саме завдяки майстерності викладачів забезпечується успішне виконання освітніх завдань шляхом організації та проведення майстер-класів. Так, із метою популяризації інформаційно-цифрових технологій у життєдіяльності здобувачів загальної середньої освіти та профорієнтаційних орієнтирів викладачі кафедри комп'ютерних технологій в управлінні та навчанні й інформатики проводять у дистанційному форматі серію майстер-класів із робототехніки та програмування за такими напрямками: Майстер-класи з 3D-моделювання для дівчат; Майстер-класи з віддаленого програму-

вання роботів LEGO MINDSTORMS; Майстер-клас із програмування на Scratch та ін.

Залучення здобувачів вищої освіти до оволодіння технологіями виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва за допомогою використання нетрадиційних матеріалів сприяє популяризації технологічної освіти. Мотивуючим чинником такого виду діяльності слугують персональні виставки учасників освітнього процесу. Наприклад, виставка робот у техніці пластилінового живопису і пластилінографії. Паралельно із відкриттям виставки організовується семінар-практикум «Технологія виготовлення виробів інтер'єрного призначення із нетрадиційних матеріалів». Семінар завершується презентацією проєкту «Весняні троянди» у техніці виготовлення ростових квітів із ізолону та проведенням майстер-класу «Пластилінові вітражі». Новим у такому заході є залучення здобувачів вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (трудова навчання та технології) усіх курсів одночасно, що має на меті об'єднання, згуртування студентської спільноти на професійному рівні.

Ще одним майстер-класом, який впроваджується викладачами кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій, є «Ландшафтний дизайн». Задум цього нетрадиційного заняття полягає у поєднанні вивчення різних технологій навколо одного виучуваного об'єкта. Так, наприклад, за об'єкт обирається штучний ставок із фонтаном, оздоблений штучними квітами із нетрадиційних дизайнерських матеріалів і садовою скульптурою. Ставиться задача розробити такий фонтан, який би працював із використанням сучасних енергозберігаючих технологій.

Учасниками такого майстер-класу стають здобувачі загальної середньої та вищої освіти зі спеціальностей «Трудова навчання і технології» та «Професійна освіта. Енергетика». Весь захід транслюється через інтернет у прямому ефірі. Завдяки такому новаторському підходу батьки учнів та адміністрація закладів загальної середньої освіти мають можливість спостерігати за майстер-класом і відстежувати дії всіх учасників.

Окремо проводяться майстер-класи за участю вчителів трудового навчання та технологій закладів загальної середньої освіти міста Бердянська та району («Живопис вовною», «Вправна голочка» та ін.) у дистанційному форматі за допомогою онлайн-платформ. Окрім того, проводяться майстер-класи педагогічної діяльності. Наприклад, за участі здобувачів вищої освіти різних спеціальностей організовується майстер-клас «Урок-суд».

Висновки. Організація та проведення майстер-класів сприяє подоланню низки суперечностей, що виникли в освітній галузі завдяки популяризації фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти; профорієнтаційній роботі; створенню

акмеологічного простору для представників педагогічної спільноти та здобувачів освіти; реалізації творчого потенціалу науково-педагогічних і педагогічних працівників факультету. Перспективи у цьому напрямі пов'язуємо із визначенням онлайн-платформ для ефективного проведення майстер-класів в умовах пандемії COVID-19.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
2. Лошицька О.Л. Майстер-клас у системі роботи з педагогічними кадрами : методичний посібник. Ірпінь, 2015. 40 с.
3. Педагогічна майстерність учителя української мови і літератури в системі післядипломної освіти: акме-синергетичний аспект : термінологічний словник-довідник / автор-уклад. В.В. Сидоренко. Донецьк : Витоки, 2013. 100 с.
4. Практикум педагогічної майстерності : навчальний посібник / кол. автор. : Сергеева Л.М., Молчанова А.О., Пащенко О.В. та ін. ; за ред. В.В. Олійника. Київ : ТОВ «Етіс Плюс», 2008. 184 с.
5. Про затвердження концепції розвитку педагогічної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 16 липня 2018 р. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
6. Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» : наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 610 від 23 березня 2021 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/Standart%20na%20hrupu%20profesiy_Vykladachi%20zakladiv%20vshchoyi%20osvity_25.03.pdf
7. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 2736 від 23 грудня 2020 р. URL: <https://nus.org.ua/news/zatverdily-try-profesijni-standart-vchytelya-dokument/>
8. Словник UA: портал української мови та культури. URL: <https://slovyk.ua/index.php?swrd=майстерклас>
9. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 4. С. 600.
10. Сходинки до педагогічної майстерності : словник з курсу «Основи педагогічної майстерності» / уклад. : Л.Л. Бутенко, О.Г. Ігнатович. Старобільськ, 2015. 136 с.
11. Термінологічний словник. URL: <https://ru.osvita.ua/school/method/348/>